

Opleiding Stralingsdeskundigheid niveau 3 / 4B

LSA-metingen

Radboud Universiteit Nijmegen

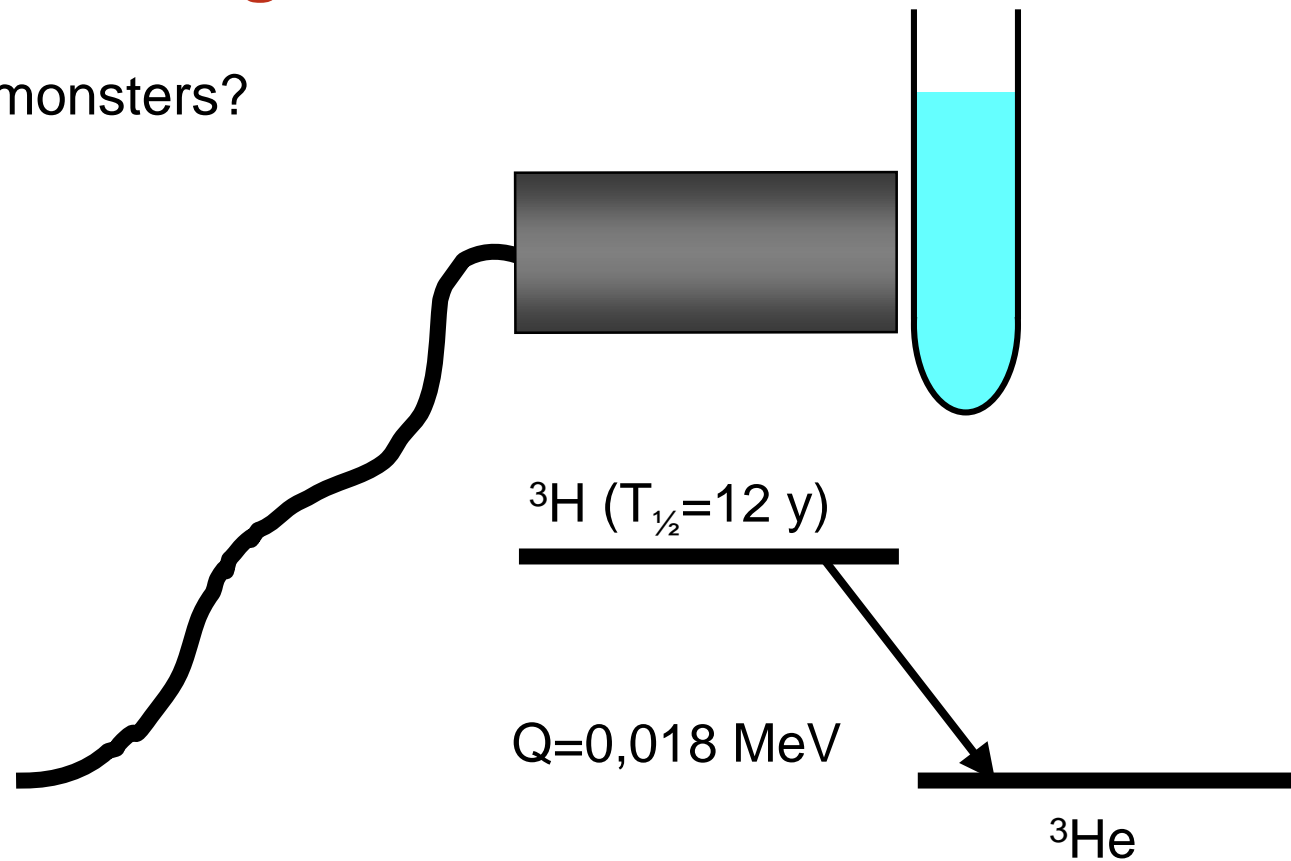

Meten van β -straling

Hoe meet je ^3H -monsters?

GM-buis?

Nal-kristal?

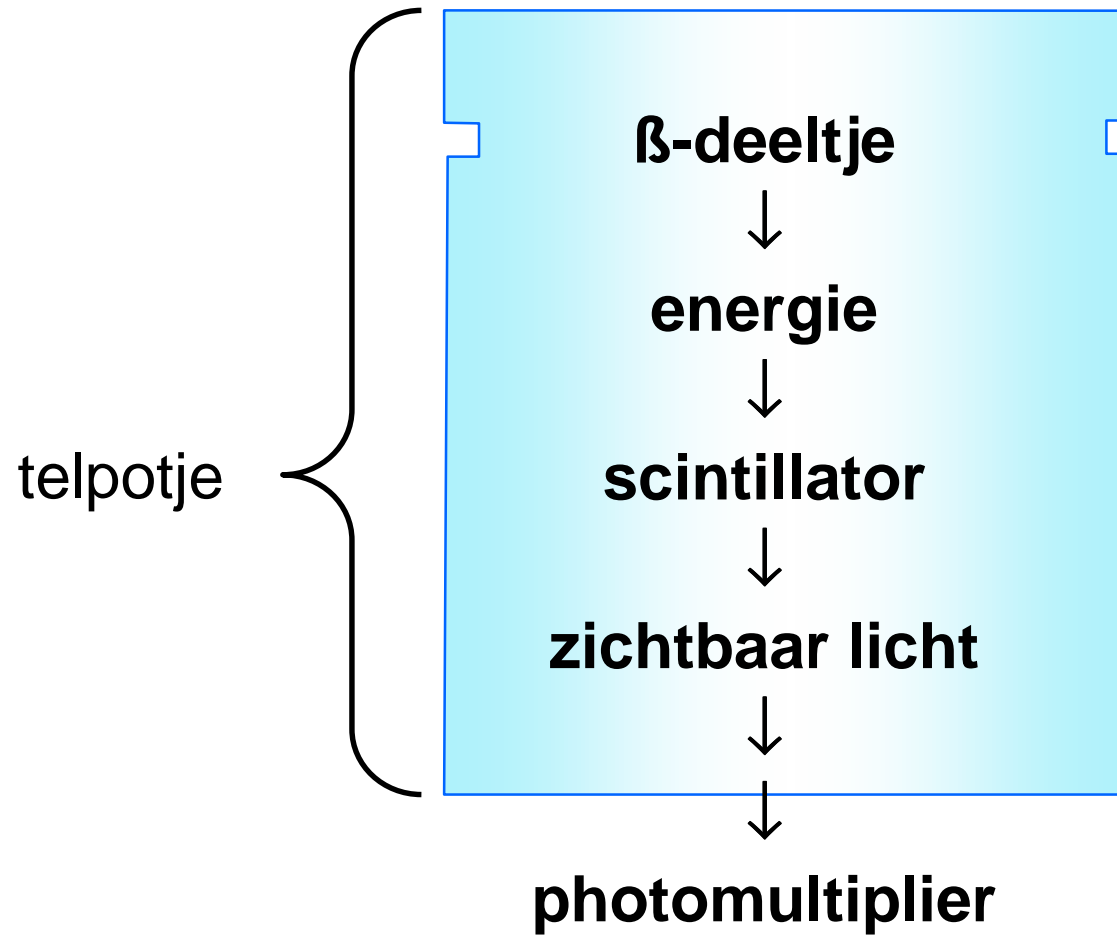
Liquid Scintillation Analysis

- Vloeistof Scintillatie analyse
- ook: LSC: Liquid Scintillation Counting
- Monster wordt vermengd met vloeibare detector

LSA-meetproces

LSA-monster

Scintillatie cocktail

- scintillatoren (<1%)
- oplosmiddel
- additieven

Radioactief preparaat

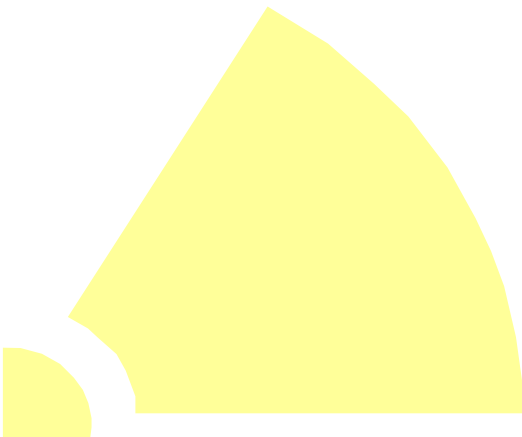
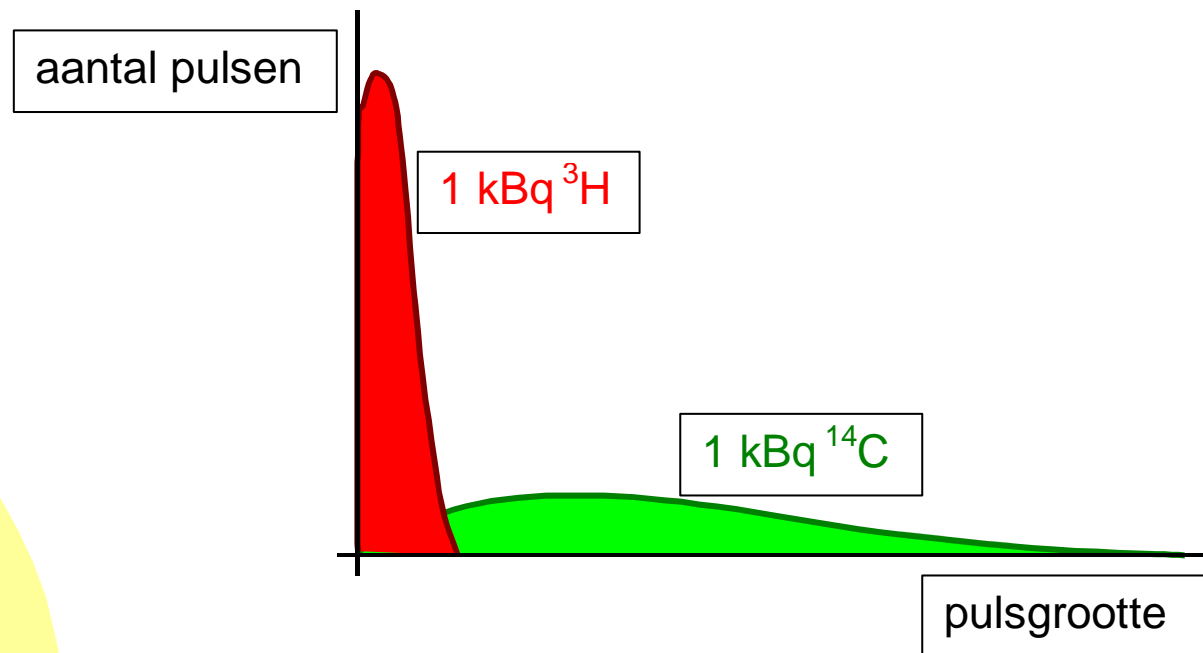
- radioactiviteit
- weefsel, water, verontreinigingen, etc.

β -spectrum

- lichtopbrengst evenredig met β -energie, pulsgrootte evenredig met lichtopbrengst
- aantal pulsen evenredig met aantal β 's

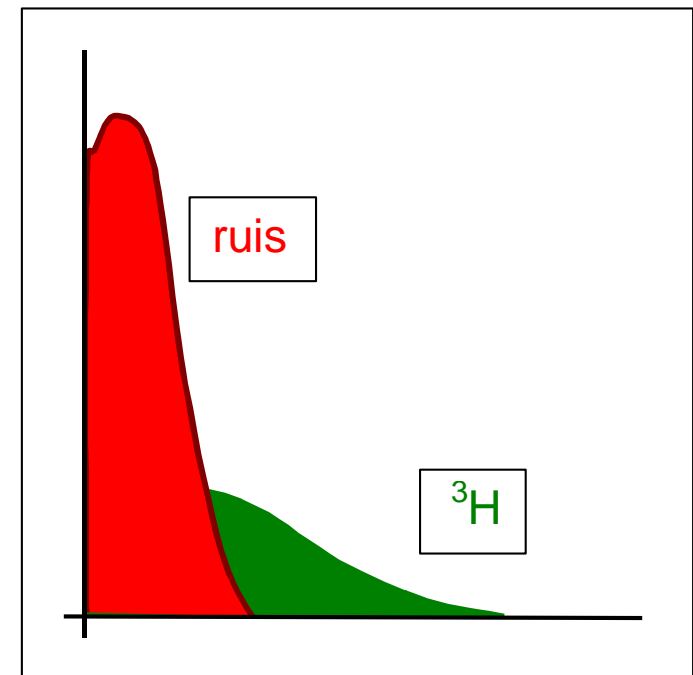
Elektronische ruis

Ruis van Photo-Multiplier Tube (PMT)

- veel laag-energetische pulsen
- ^3H meten moeilijk

Ruisonderdrukking

- koelen
- coïncidentieschakeling
- pulsvorm analyse

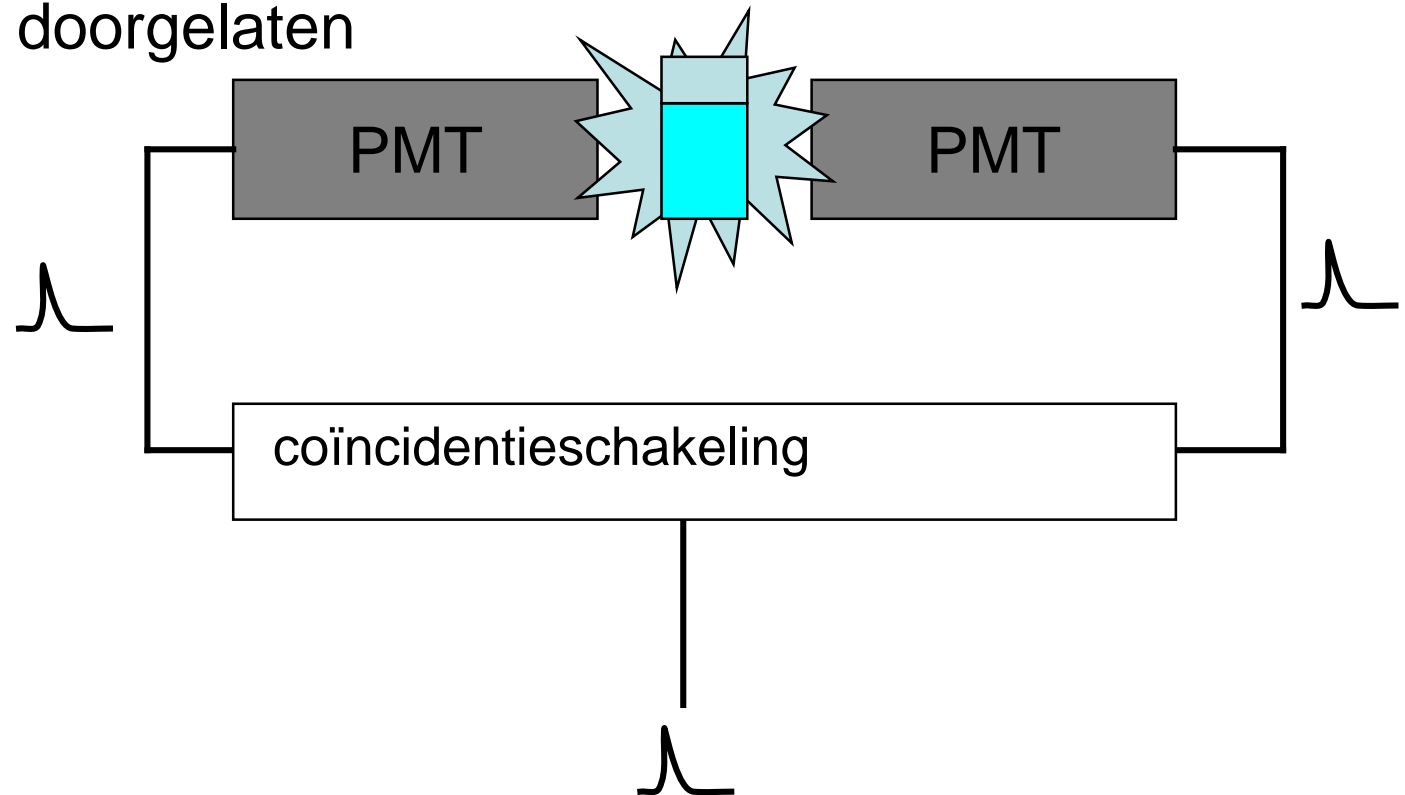

Coïncidentieschakeling

interactie in potje:

- coïncidente puls op beide PMT's
- puls wordt doorgelaten

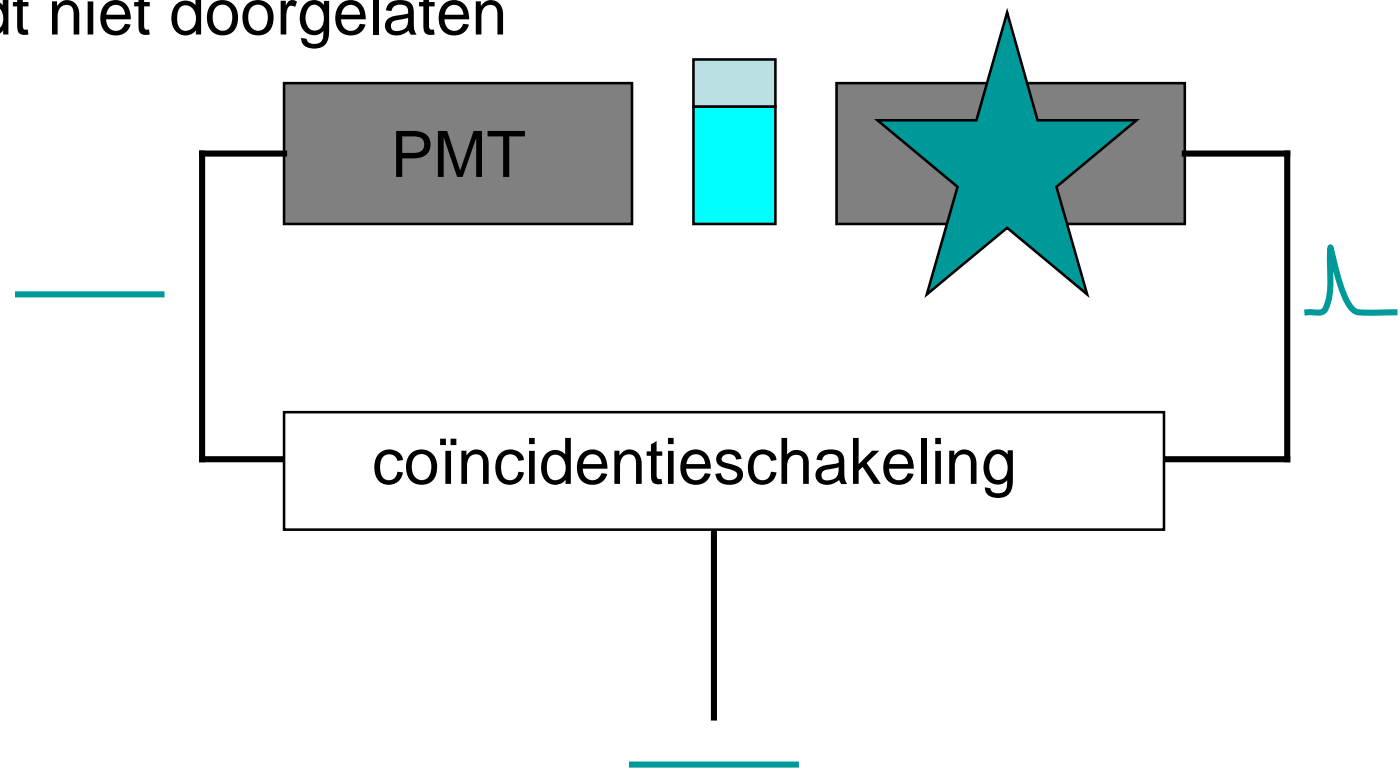

Coïncidentieschakeling

ruispuls:

- niet-coïncidente puls in 1 PMT
- puls wordt niet doorgelaten

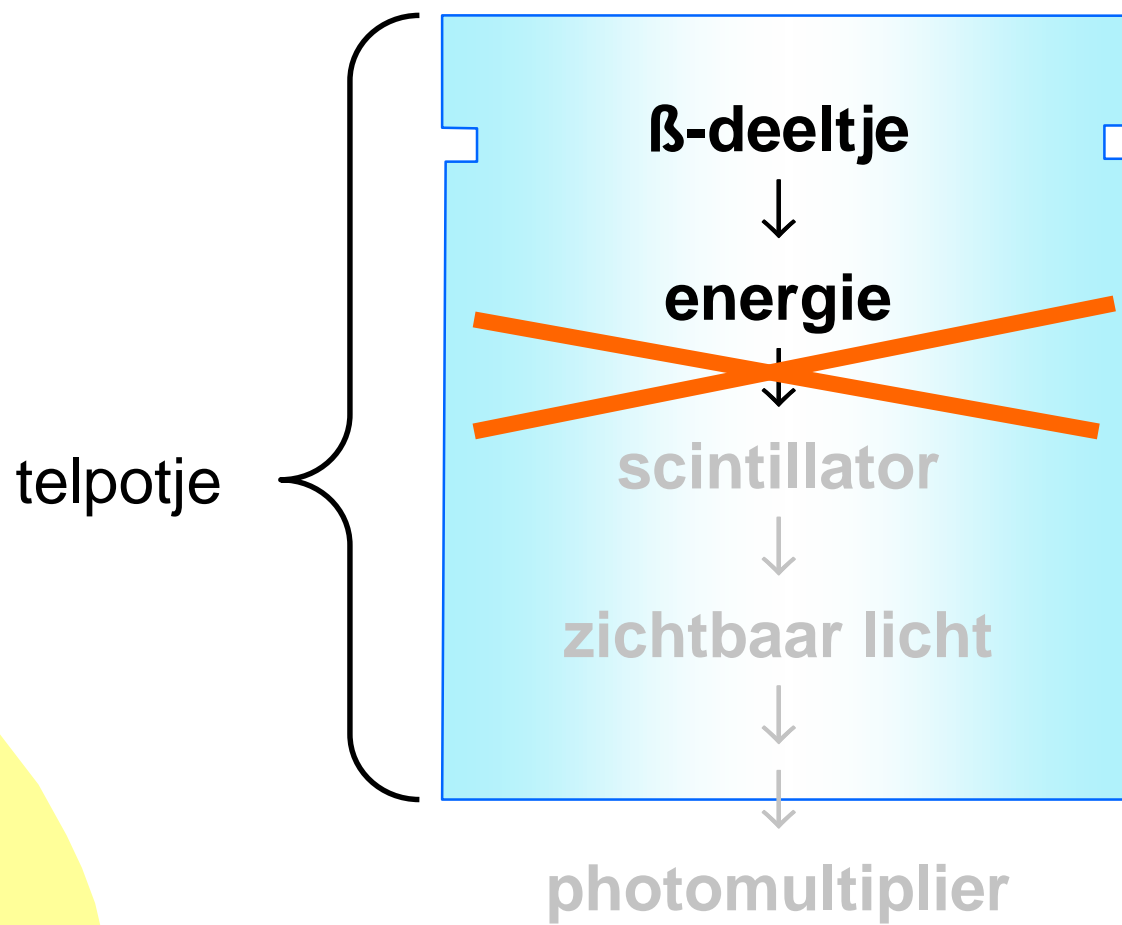

Meetdrempel

- ± 100 eV levert 1 foton
- photomultiplier meet $\sim 35\%$ van de fotonen, dus per PMT minstens 3 fotonen nodig
- voor coïncidentieschakeling minstens 6 fotonen nodig.
- per puls is minimaal 600 eV nodig

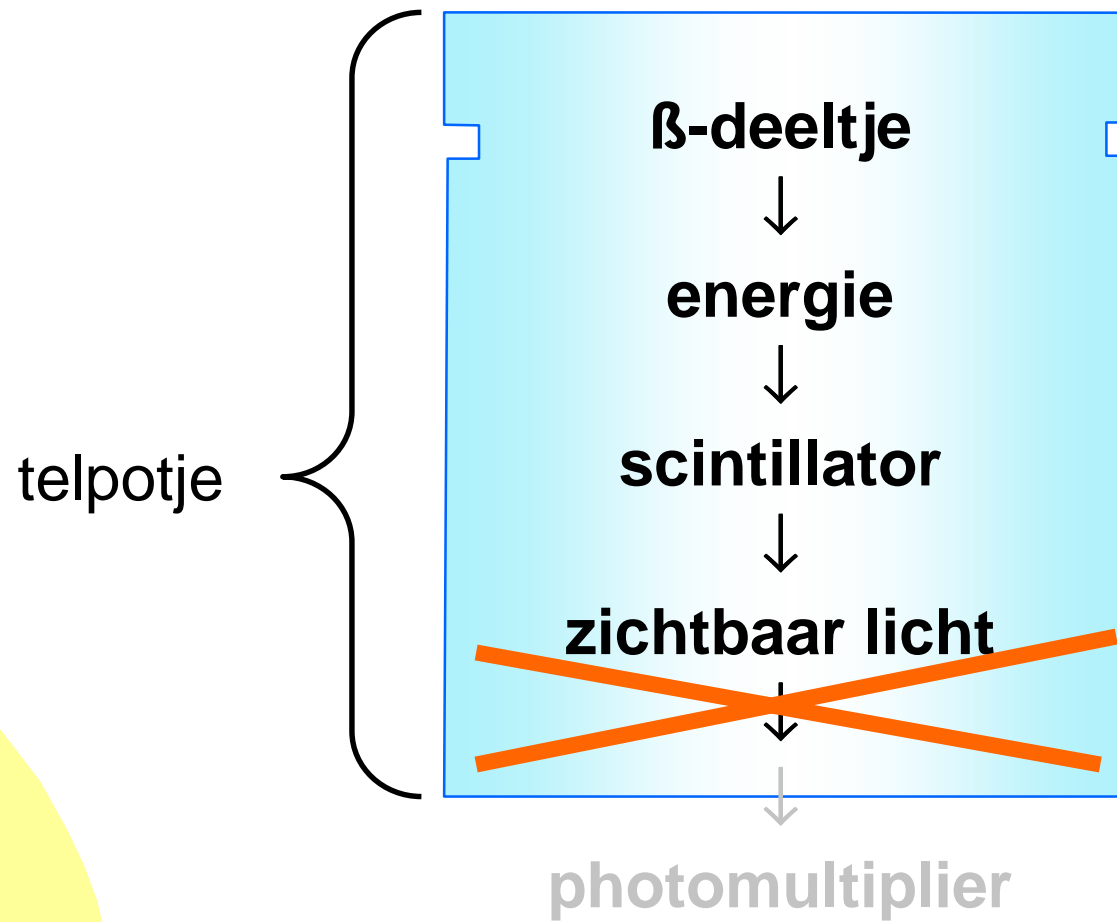

Chemische quenching

Optische quenching

Quenching

verlies van energie door

- chemische stoffen
  - verhinderde energieoverdracht naar scintillator
  - water, zuren, nitromethaan, etc.
- kleurstoffen
  - absorptie van fotonen van primaire en/of secundaire scintillator
  - kleurstoffen
  - absorptie in UV-gebied

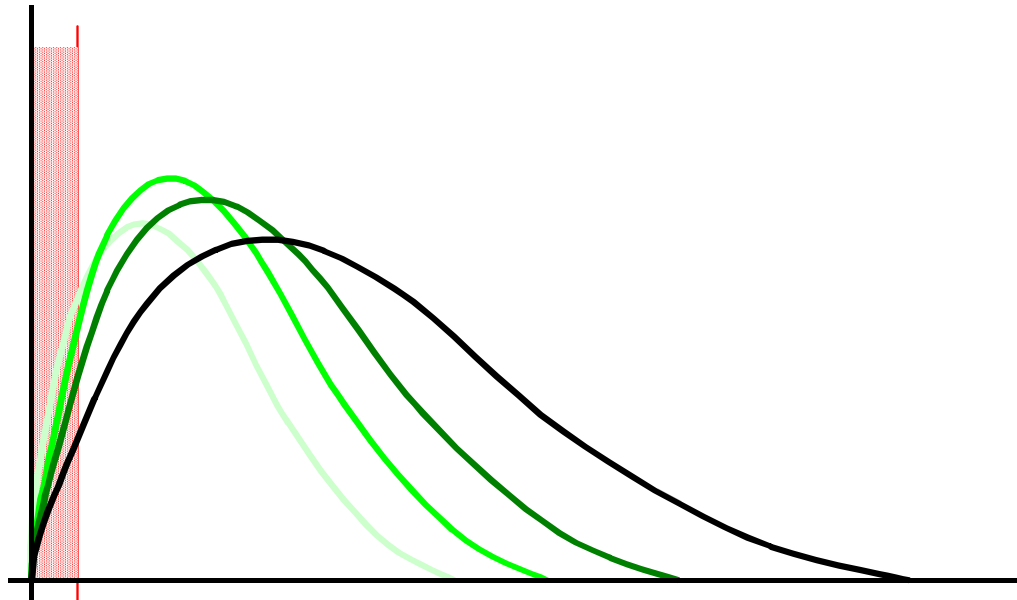

Gevolgen van quenching

spectrum schuift naar links

deel spectrum onder meetdrempel: rendement neemt af

variërende quenching: **variërend meetrendement**

Quenchcorrectie

noodzakelijk voor:

- vergelijking van meetwaarden
- berekening activiteit (Bq, dps, dpm)

correctiemethodes:

- interne standaard
- kanalen-verhouding
- externe standaard kanalen-verhouding

Interne standaard methode

3 stappen:

- monster meten
- bekende activiteit ("standaard") toevoegen
- monster opnieuw meten
- Voorwaarden aan standaard:
  - zelfde isotoop als monster
  - mag geen extra quenching geven
  - activiteit moet exact bekend zijn

Interne standaard, voorbeeld

- gegevens:
  - R_{monster} : 1000 cpm
  - 1 kBq wordt toegevoegd
  - $R_{\text{monster} + \text{standaard}}$: 31.000 cpm
- bereken het meetrendement (cps/dps, cpm/dpm)
- bereken de activiteit van het monster
  - in dpm
  - in Bq

Toepassing van interne standaard

bruikbaar bij:

- combinatie van soorten quenching:
  - chemische quenching
  - optische quenching

- lage activiteit

- kleine aantallen monsters

- veel monsters met constante quenching:
  - 1 meting met interne standaard
  - alle monsters gecorrigeerd met zelfde rendement

Nadelen interne standaard

- Arbeidsintensief
- Niet automatiseerbaar
- Niet bruikbaar bij:
  - grote serie monsters met variërende quenching

Monster Kanalen Verhouding (SCR)

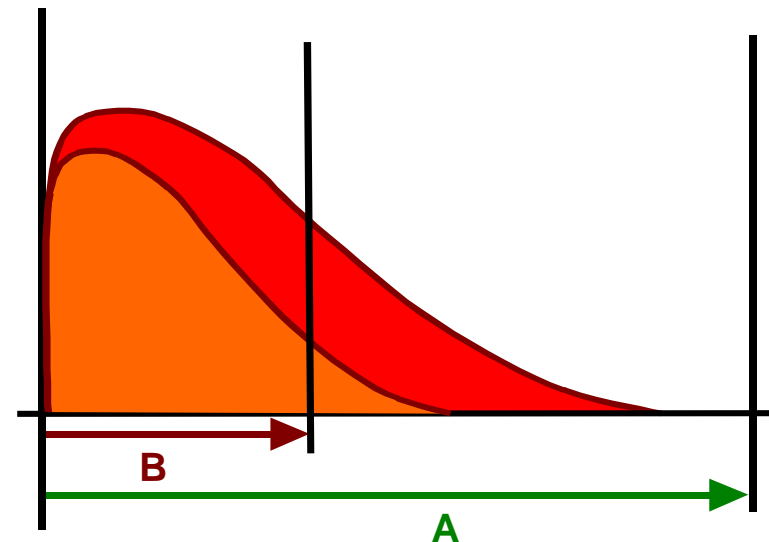
SCR = Sample Channel Ratio

spectrumverschuiving als maat voor quenching

- meten van spectrumverschuiving:
  - twee ROI's instellen: “kanalen”
  - verhouding tussen kanalen bepalen: B/A

- ipv B/A ook wel:

- SCR,
- QIP,
- tSIE,
- SIS,
- etc.

SCR quenchcorrectiecurve

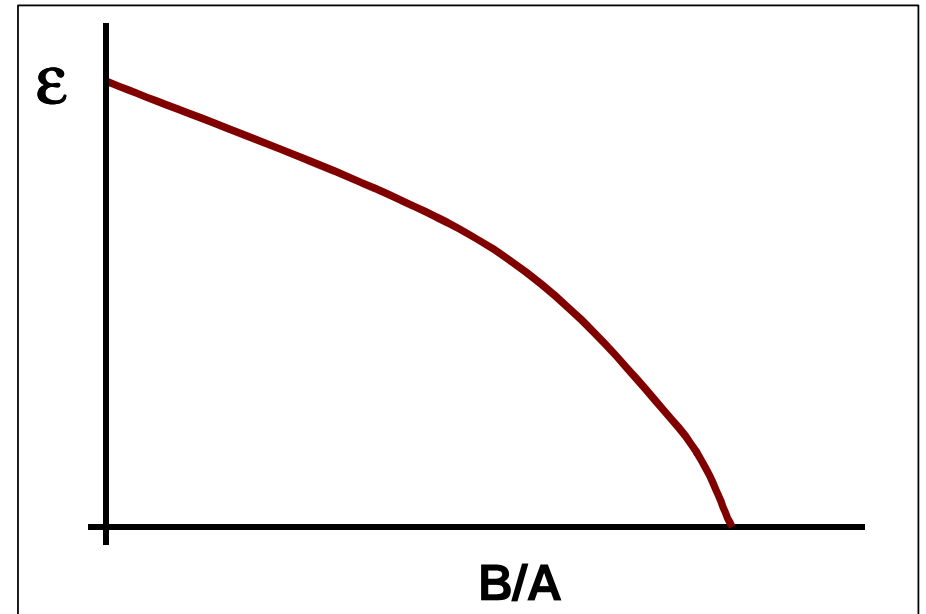
Quenchcorrectiecurve geeft verband weer tussen:

- meetrendement ε
- spectrumverschuiving (B/A)

Bepalen van rendement ε :

$$\varepsilon = R/A$$

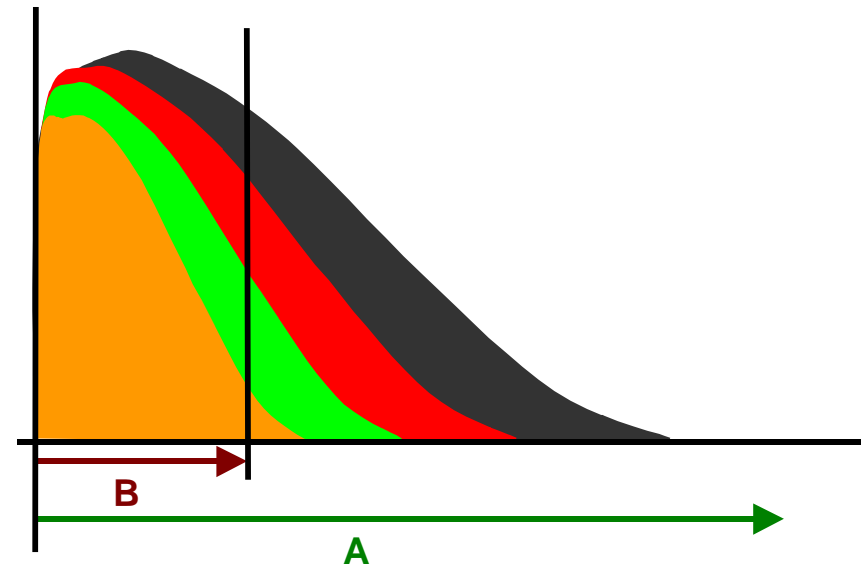
- R = telsnelheid
- A = activiteit
- eenheid: cps/dps, cps/Bq, cpm/dpm

SCR quenchcorrectiecurve maken

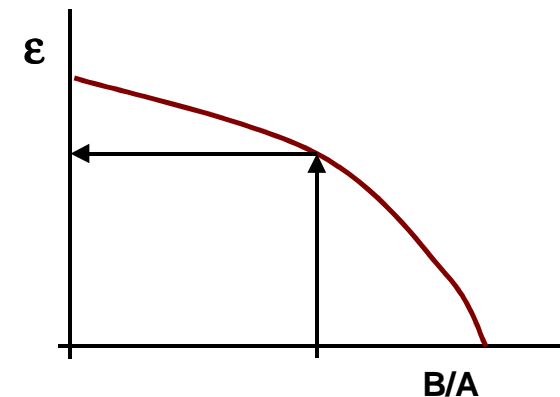
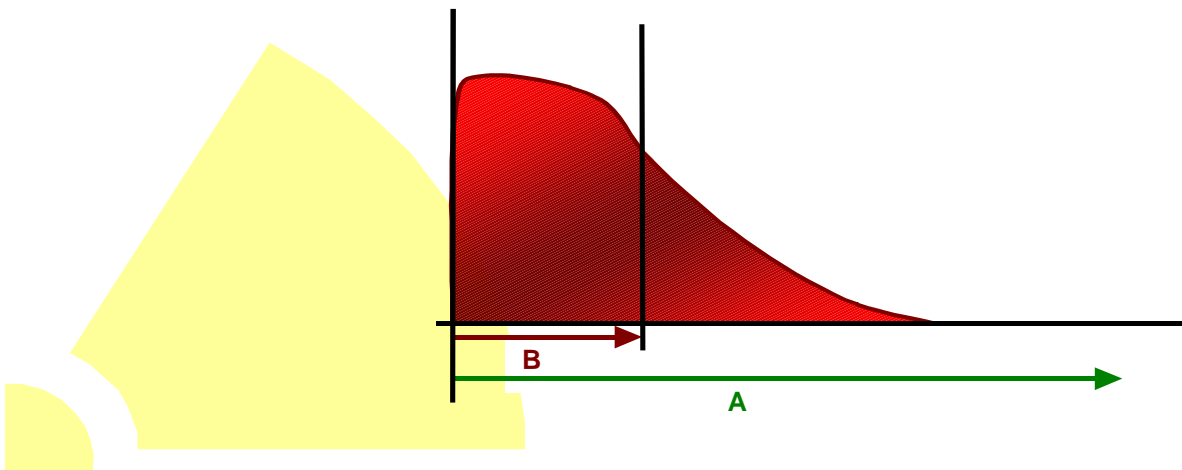
- Meet telpotje met bekende activiteit en bepaal:
rendement (cps/dps)
B/A
- Voeg quenchende stof toe en meet opnieuw
- Voeg quenchende stof toe en meet opnieuw
- Enzovoorts

Correctie via SCR

- bepaal B/A bij onbekend monster
- lees rendement af uit quenchcorrectiecurve
- Bereken activiteit uit:
  - monstertelsnelheid R
  - rendement ε

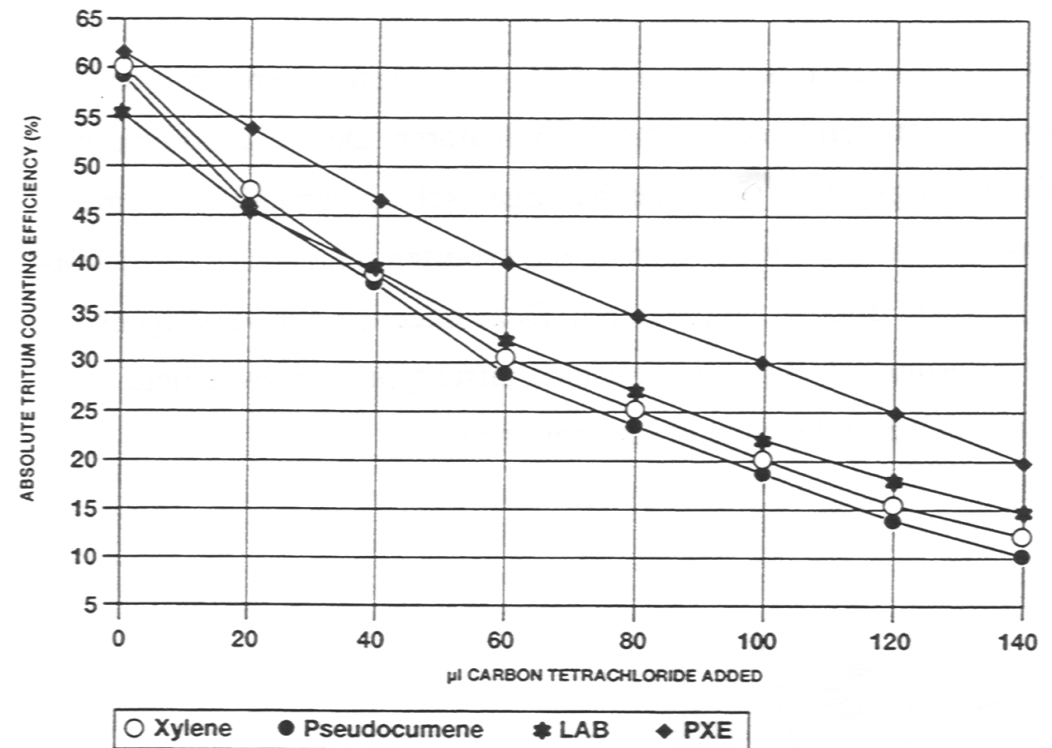

Bruikbaarheid quenchcurve

Quenchcurve is specifiek voor:

- isotoop
- telvloeistof
- soort quenching
  - chemisch
  - optisch

Figuur 2 Tritium Counting efficiency versus Quench

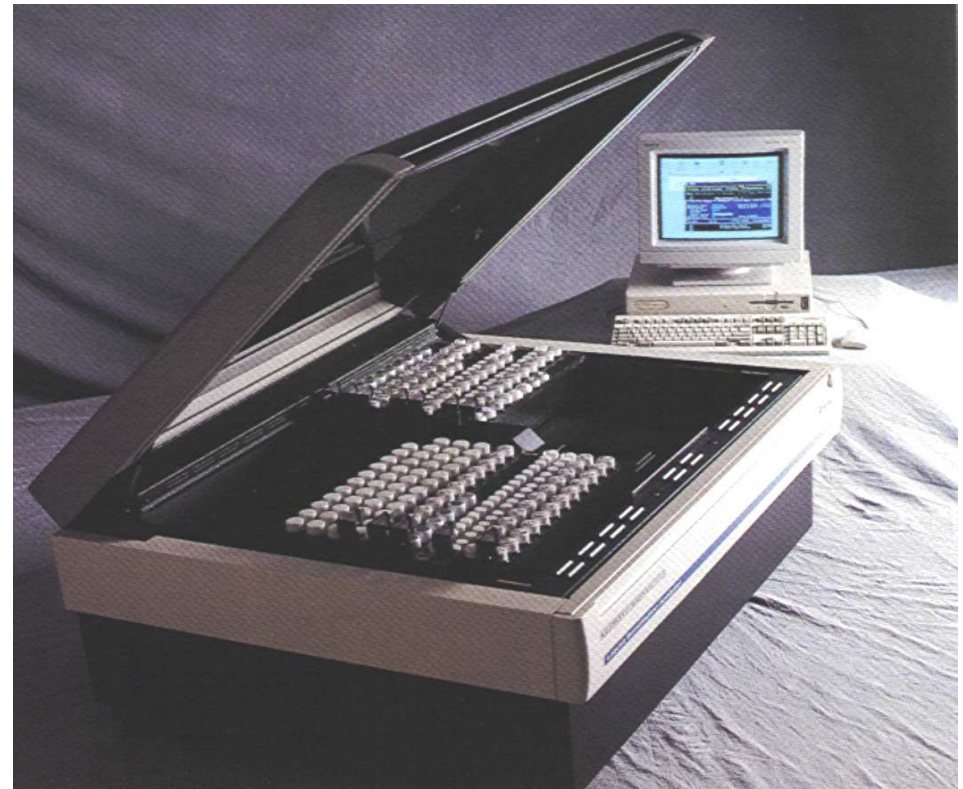
Voordelen SCR

Automatiseerbaar:

- Geschikt voor grote aantallen monsters

Nadeel

- niet geschikt voor lage activiteit

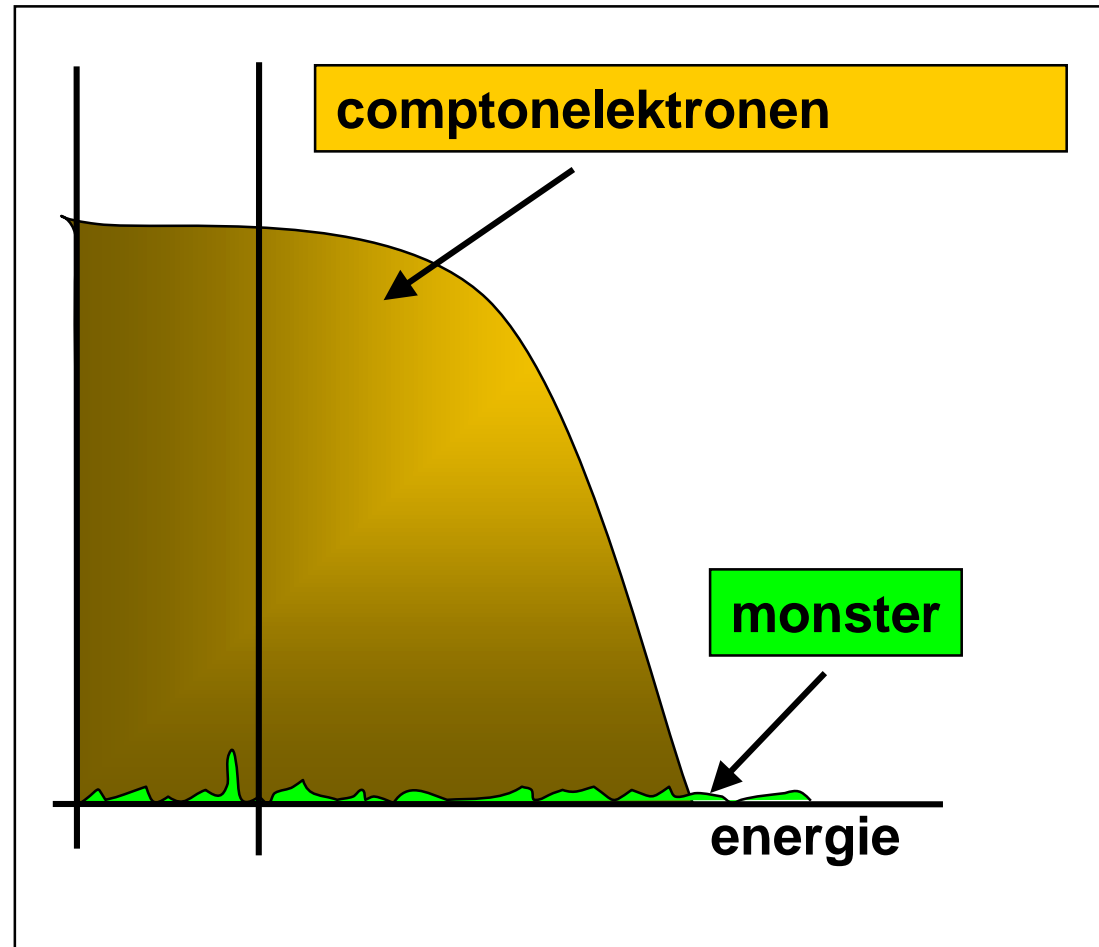
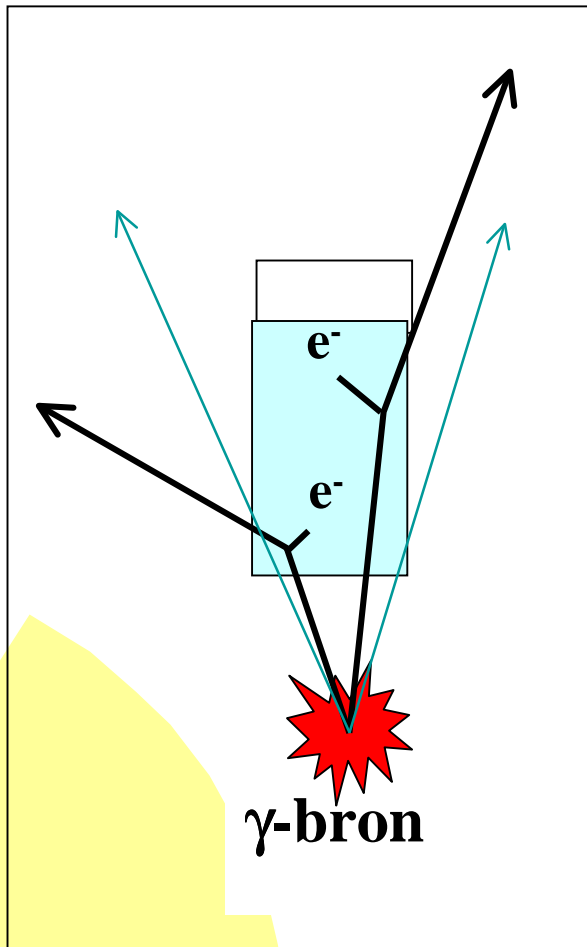
Externe standaard

ESCR:

- External Standard Channel Ratio =
externe standaard kanalen verhouding
- Principe:
- telsnelheid van monster
- kanalenverhouding van externe γ -bron
  - comptonspectrum
- rendement uit quenchcorrectiecurve

Spectrum door externe standaard

Voordelen ESCR

combineert voordelen van:

- interne standaard
  - bruikbaar bij lage activiteiten
- monster kanalen verhouding (SCR)
  - automatiseerbaar, geschikt voor grote aantallen monsters

Voordelen LSC-metingen

- Geen venster tussen bron en detector
- gevoelig voor:
  - α -straling
  - β -straling
  - conversie elektronen
  - augerelektronen
- 4π geometrie: hoog geometrisch rendement
- bijna 100% detectierendement mogelijk

Nadelen LSC-meting

- bewerkelijk
  - toevoegen telvloeistof
  - noodzakelijke correcties
- weinig gevoelig voor:
  - γ -straling
  - röntgenstraling
- monster niet meer bruikbaar
- complexe techniek

Čerenkov-metingen

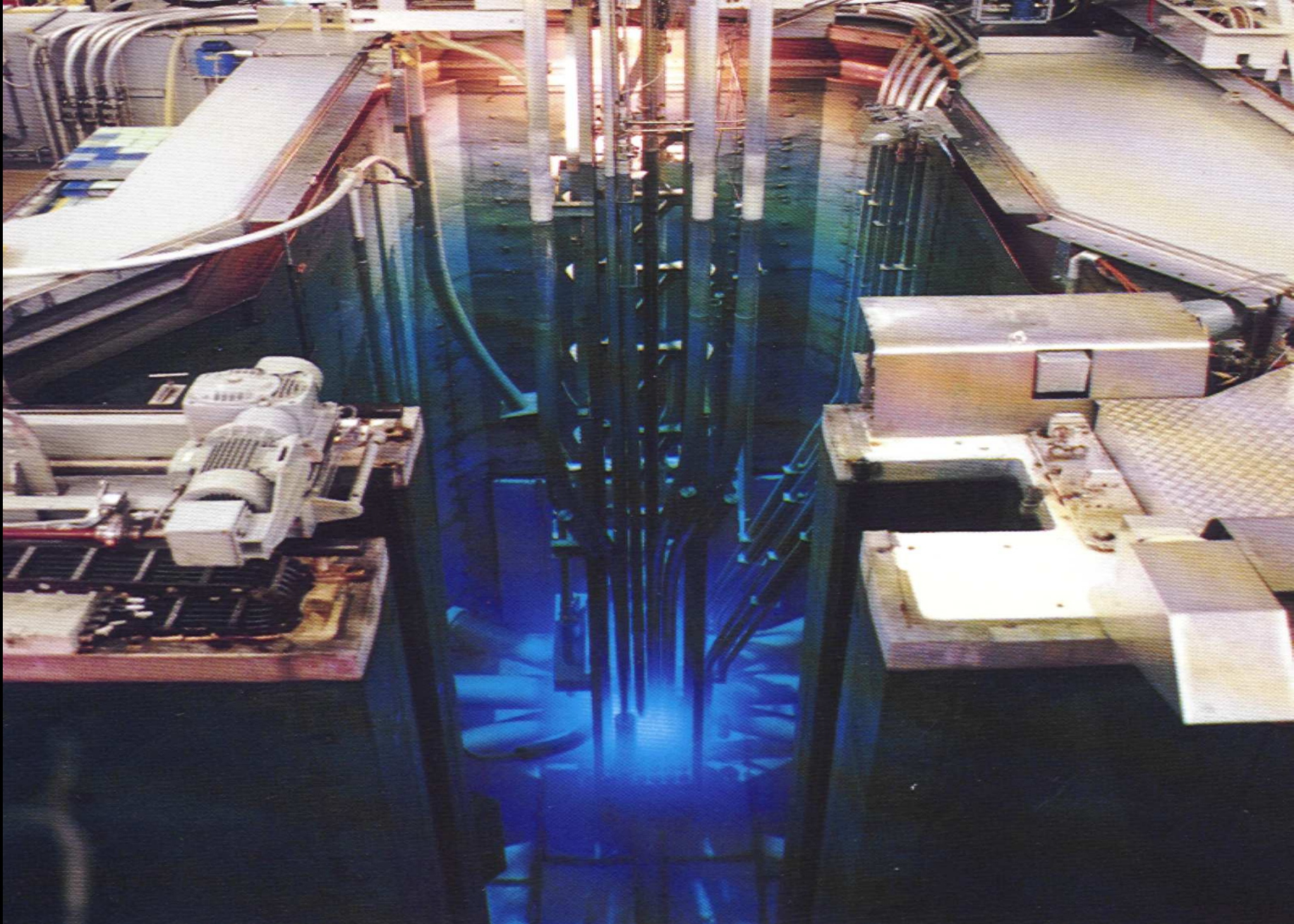
Čerenkov effect

- bij hoog-energetische β -stralers
- emissie-snelheid $>$ lichtsnelheid in medium
- zichtbaar licht: blauw tot violet
- meten zonder telvloeistof

medium	drempelenergie
water	262 keV
6 M HCl	231 keV
benzeen	175 keV

Cerenkov-effect in kernreactor

Voor/nadelen Cerenkov

Geen telvloeistof nodig:

- monster blijft bruikbaar
- geen chemische quenching
- goedkoper
- geen chemisch afval

- lager meetrendement: 50% i.p.v. 98 % bij ^{32}P
- alleen geschikt bij $E_{\beta} > 260 \text{ keV}$